

Atlas klíčních rostlin polních plevelů

Pavel Hamouz a Kateřina Hamouzová

2025

3. doplněné vydání

Slovníček použitých pojmů

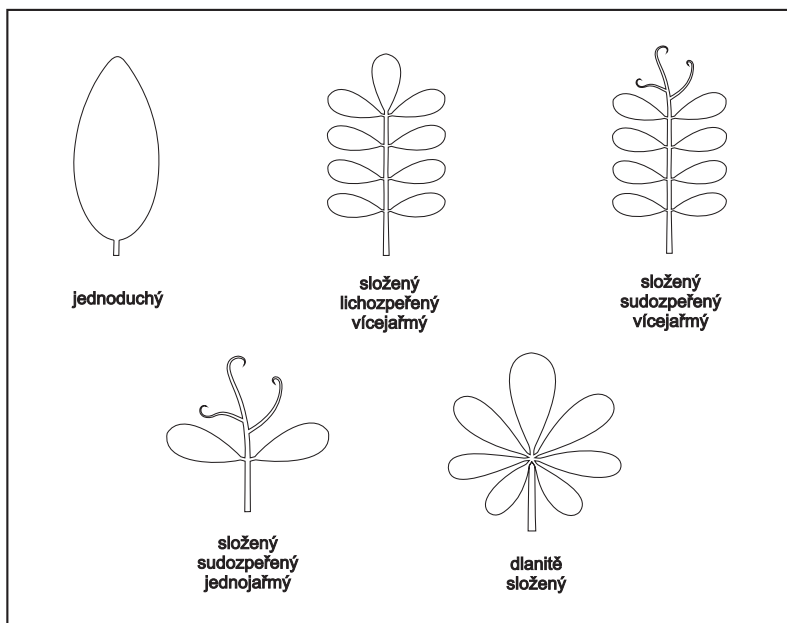
Slovníček zahrnuje pojmy použité při morfologickém popisu rostlin jednotlivých druhů. Jeho převážná část je věnována uspořádání a tvaru lis-

tů. Další části jsou potom zaměřeny na popis ochlupení rostlin a ostatní použité pojmy.

Popis tvaru a uspořádání listů:

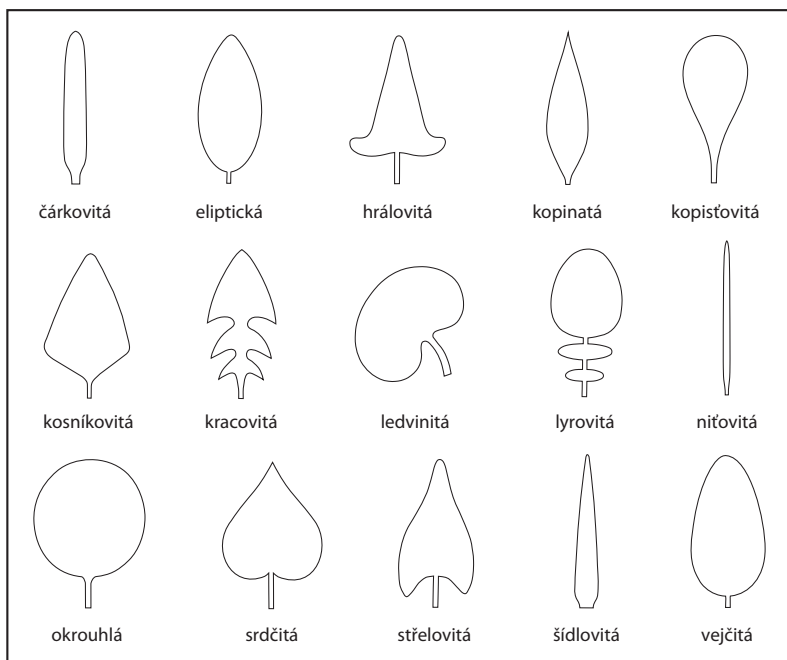
Základní uspořádání listu:

- jednoduchý - list s čepelí, která není tvořena více lístky
- složený - list s čepelí tvořenou několika samostatnými lístky
 - dlanitě složený - skládající se ze samostatných lístků vyrůstajících na konci společného řapíku
 - zpeřený - skládající se z lístků sestavených ve dvou řadách proti sobě
 - lichozpeřený - list zpeřený, s větrem zakončeným jedním lístkem
 - sudozpeřený - list zpeřený, s větrem zakončeným hrotem nebo úponkou
 - jednojařmý - s jedním párem postranních lístků
 - vícejařmý - s více páry postranních lístků

Základní tvary listových čepelí

- čárkovitá - mnohokrát delší než široká, po celé délce přibližně stejné šířky
- eliptická - 2× delší než široká, nejširší uprostřed
- hrálovitá - dole vybihající ve dva špičaté, rozestálé nebo na konci nahoru zakřivené laloky
- kopinatá - 3–4× delší než široká, nejširší v dolní třetině
- kopistovitá - 2–4× delší než široká, nahoře zaokrouhlená a dolů se pozvolna zužující
- kosníkovitá - na bázi klínovitá a na vrcholu špičatá
- kracovitá - s koncovým úkrojkem největším a postranními úkrojky dolů zakřivenými, postupně menšími
- ledvinitá - širší než dlouhá, nahoře zaokrouhlená, u báze vykrojená
- lyrovitá - s koncovým úkrojkem mnohem větším než úkrojky postranní
- obkopinatá = obráceně kopinatá - 3–4× delší než široká, nejširší v horní třetině
- obevejčitá = obráceně vejčitá - 2× delší než široká, nejširší v horní třetině
- okrouhlá - přibližně kruhovitěho tvaru
- nitovitá - velmi tenká, dlouhá
- srdčitá - u řápiku ostře vykrojená s laloky zaokrouhlenými, na vrcholu špičatá
- střelovitá - na bázi s dvěma ostrými laloky směřujícími šikmo dolů
- šídlovitá - mnohokrát delší než široká, ke špičce se sbíhající
- vejčitá - 2× delší než široká, nejširší v dolní třetině

Dvouděložné plevele

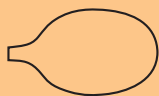
Ambrozie peřenolistá

Ambrózia palinolistá

hvězdnicovité

Ambrosia artemisiifolia L.

Tvar děložních listů

Tvar prvních pravých listů

Vzchází převážně později na jaře.

Hypokotyl má válcovitý, 8–15 mm dl., 0,75 mm šir., tmavě červenohnědý až fialový, papilózní (patrně pod lupou).

Čepele **děložních listů** jsou okrouhle eliptické, 6–9 mm dl., 4–6 mm šir., lysé, tupě zakončené, střední žilka na líci slabě vtisklá, patrná jen v dolní třetině. Řapík široký, žlábkovitý, dosahuje asi 1/2 délky čepele.

Pravé listy jsou vstřícné. Čepele prvních listů v základním tvaru široce vejčité až kosníkovité, 8–12 mm dl., 6–10 mm šir., trojdílné až trojsečné

s vrcholovým úkrojkem někdy dále děleným, oboustranně krátce chlupaté. Žilnatina zpeřená, málo zřetelná. Řapík žlábkovitý nebo až křídlatý, u báze rozšířený, stejně dlouhý jako čepel, hustě krátce chlupatý, po okraji u báze s delšími chlupy. Druhý pár listů peřenosečný obvykle s pěti úkrojky, které jsou dále laločnatě dělené. Další pravé listy větší, s větším počtem eliptických až kopinatých úkrojků, krátce přitiskle chlupaté. Řapíky po okraji dlouze brvitě. Žilnatina zřetelná, světlé žilky zasahují do každého úkrojků.

Epikotyl je 3–5 mm dl., přitiskle chlupatý.

Heřmánkovec nevonný

Parumanček nevoňavý

hvězdnicovité
Tripleurospermum inodorum (L.) SCHULTZ-BIP.

Tvar děložních listů

Tvar prvních pravých listů

Vzchází nejvíce na podzim a brzy na jaře.

Hypokotyl má válcovitý, 7–12 mm dl., 0,6–0,8 mm šir., hnědozelený až hnědofialový, lysý.

Děložní listy jsou přisedlé, okrouhle eliptické, 3–4 mm dl., 2–2,5 mm šir., na vrcholu zaokrouhlené, na bázi srostlé v krátkou nálevkovitou pochvu. Čepele světle zelené, lysé.

První dva **pravé listy** jsou vstřícné, další střídavé. Čepele prvních listů v základním tvaru eliptické nebo obvejčité, 6–12 mm dl., 3–6 mm šir., peřenoklané, obvykle se dvěma páry

bočních úkrojků (někdy pouze s jedním párem). Jednotlivé úkrojky vejčité kopinaté, vrcholový eliptický, kratší a širší než u ostatních heřmánkovitých druhů. Řapíky zpočátku kratší, později dosahují až 1,5 násobku délky čepele. Další dva listy peřenosečné, s úkrojky obkopynatými až čárkovitě obkopynatými, často dále dělenými. Pozdější listy vícekrát peřenosečné s úkrojky čárkovitými až nitovitými a s kratšími řapíky. Všechny listy lysé, sytě zelené nebo načervenalé (zejména na řapících).

Epikotyl není patrný, rostlina vyvábí listovou růžici. Rostlina nevoní ani při rozemnutí.

Ježatka kuřít noha

Ježatka kuria

lipnicovité

Echinochloa crus-galli (L.) P.B.

Koleoptile má 7–10 mm dl., asi 1 mm šir., červenohnědou, v dolní části krátce srostlou.

Čepel **prvního listu** je téměř čárkovitá, 18–28 mm dl., 2,5–3 mm šir., jen v horní čtvrtině sbíhavá a špičatá, mnohožilná, lysá, světle zelená, obloukovitě vyklenutá. Pochva prvního listu otevřená, 10–16 mm dl., nevýrazně smáčknutá, lysá bez jazýčku a oušek, světle zelená nebo načervenalá s tmavšími žilkami.

Druhý list má čepel 30–40 mm dl., 4–5 mm šir., ostřeji zakončenou a s pochvou 20–30 mm dl.

Další listy jsou postupně větší s čepelími ostře zašpičatělými. Listové pochvy výrazně smáčknuté rovněž bez jazýčku a oušek. Celá rostlina obvykle lysá, výjimečně může být na okraji báze čepelí několik trichomů. Listová vernace stočená. Rostliny brzy vytváří postranní odnože.

